

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ISSN: 2663-6840 (Print)

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія
ФІЛОЛОГІЯ

Випуск 1 (53)

**На пошану
ВАСИЛЯ ЧУМАКА,
доктора філологічних наук, професора
(до 100-річчя з дня народження)**

Ужгород – 2025

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

Мотокі Номачі, PhD, професор університету Хоккайдо, Саппоро, Японія.

Голова редакційної ради

Наталія Венжинович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови УжНУ.

Відповідальний редактор

Юрій Бідзіля, доктор наук із соціальних комунікацій, декан філологічного факультету УжНУ.

Члени редакційної колегії

Зоя Адамія, доктор філологічних наук, професор, директор Грузинсько-українського інституту мови та культури університету імені Гуріама Таварткіладзе, Тбілісі, Республіка Грузія.

Алла Архангельська, доктор філологічних наук, професор кафедри славистики Університету в Оломоуці, Оломоуць, Чеська Республіка.

Валентина Барчан, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури УжНУ, Ужгород, Україна.

Наталія Бедзір, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри слов'янської філології та світової літератури УжНУ, Ужгород, Україна.

Аніко Берегасі, доктор філософії з галузі «Гуманітарні науки» (спеціальність: філологія), доцент, завідувач кафедри філології Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II, Берегово, Україна.

Міхал Вашичек, PhD, провідний науковий співробітник Слов'янського інституту Академії наук Чеської Республіки, Прага, Чеська Республіка.

Василь Івашиків, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української фольклористики імені академіка Філарета Колесси, ЛНУ імені І. Франка, Львів, Україна.

Вікторія Лебонич, PhD, Університет ім. Лоранда Етвеша, Будапешт, Угорська Республіка.

Олена Левченко, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики Національного університету «Львівська політехніка», Львів, Україна.

Валерій Мокієнко, доктор філологічних наук, професор Інституту славистики Грайфсвальдського університету, Грайфсвальд, Німеччина.

Леся Мушкетик, член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, Київ, Україна.

Сергій Потапенко, доктор філологічних наук, професор кафедри англійської філології і філософії мови Національного лінгвістичного університету, Київ, Україна.

Мацей Рак, доктор філологічних наук габілітований, професор Інституту славистики Ягеллонського університету, Краків, Польська Республіка.

Дорота Крістіна Рембішевська, доктор філологічних наук, професор, Польська академія наук, Варшава, Республіка Польща
Іван Сабадош, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, Україна.

Галина Шумицька, доктор філологічних наук, професор кафедри соціології та соціальної роботи УжНУ, Ужгород, Україна.

Кароліна Скварська, PhD, зав. відділу Слов'янського інституту Академії наук Чеської Республіки, Прага, Чеська Республіка.

Дмитро Цолін, доктор філологічних наук, професор кафедри англійської філології, Національний університет «Острозька академія», Україна; Університет Мартіна Лютера, доцент, Лейпциг, Німеччина.

Сергій Шаров, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри комп'ютерних наук Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, Мелітополь, Україна.

Желька Фінк-Арсевські, доктор філологічних наук, професор Університету в Загребі, Загреб, Республіка Хорватія.

Мірослав Янков'як, PhD, науковий співробітник Слов'янського інституту Академії наук Чеської Республіки, Прага, Чеська Республіка.

Вероніка Баньої, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови УжНУ, Ужгород, Україна.

Олеся Харківська, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, заступник декана філологічного факультету УжНУ, Ужгород, Україна.

Ольга Пискач, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови УжНУ, Ужгород, Україна.

Оксана Кузьма, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури УжНУ, Ужгород, Україна.

Оксана Тиховська, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури УжНУ, Ужгород, Україна.

Олеся Барчан, кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики УжНУ, Ужгород, Україна.

Наталія Петріца, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри словацької філології УжНУ, Ужгород, Україна.

Євген Сатамін, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, завідувач кафедри журналістики УжНУ, Ужгород, Україна.

Редактор-перекладач

Оксана Миголінець, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології УжНУ, Україна.

Внесено до Реєстру суб'єктів у сфері медіа рішенням №2178 Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення від 27.06.2024, протокол № 19. Присвоєно ідентифікатор R30-04775.

«Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія» є фаховим виданням категорії «Б» із філологічних наук (спеціальність 035 – Філологія) на підставі Наказу МОН України № 886 від 2 липня 2020 року. Додаток 4. Журнал включено до Міжнародної наукометричної бази IndexCopernicus International (Республіка Польща).

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційній сторінці видання: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua>

Адреса редакції:

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», філологічний факультет, вул. Університетська, 14, м. Ужгород, 88017

Тел.: +380506645839, +380672841830; e-mail: visnykfilfak.uzhnu@gmail.com

ISSN: 2663-6840

Дата реєстрації: 14.11.2018

Рекомендовано до друку вченою радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Протокол № 7 від 30.06.2025.

© Ужгородський національний університет, 2025

© Автори статей, 2025

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY**

ISSN: 2663-6840 (Print)

**SCIENTIFIC BULLETIN
OF UZHHOROD UNIVERSITY**

Series
PHILOLOGY

Issue 1 (53)

**In honour of
VASYL CHUMAK
Doctor of Philology, Professor
(to the 100th birthday anniversary)**

Uzhhorod – 2025

EDITORIAL BOARD

Chief Editor

Motoki Nomachi, PhD, Professor, University of Hokkaido, Sapporo, Japan.

Chairman of the Editorial Board

Natalia Venzhynovych, Doctor of Philology, Professor, Head of the Ukrainian Language Department of Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine.

Deputy Chief Editor

Yuriy Bidzilya, Doctor of Social Communications, Dean of the Philological Faculty of Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine.

Board

Zoya Adamiya, Doctor of Philology, Professor, Head of the Georgian-Ukrainian Institute of Language and Culture, Guram Tavartkiladze University, Tbilisi, Republic of Georgia.

Alla Arkhanhelska, Doctor of Philology, Professor of Slavic Studies, University of Olomouc, Olomouc, Czech Republic.

Valentyna Barchan, Doctor of Philology, Professor of the Ukrainian Literature Department, Uzhhorod National University, Ukraine.

Natalia Bedzir, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Slavic Philology and World Literature, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine.

Aniko Beregsasi, Doctor of Philosophy in the Humanities (specialty: Philology), Associate Professor, Head of the Department of Philology of the Transcarpathian Hungarian Institute. Ferenc Rakoczi II, Beregovo, Ukraine.

Michal Vashychek, PhD, Leading Researcher at the Institute of Slavonic Studies of the Czech Academy of Sciences, Prague, Czech Republic.

Vasyl Ivashkiv, Doctor of Philology, Professor, Head of the Academician Filaret Kolessa Ukrainian Folklore Department, Franko Lviv National University, Lviv, Ukraine.

Victoria Lebovich, PhD, Lorand Etvész University, Budapest, Republic of Hungary.

Olena Levchenko, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Applied Linguistics, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine.

Valeriy Mokienko, Doctor of Philology, Professor at the Institute of Slavic Studies, University of Greifswald, Greifswald, Germany.

Lesya Mushketyk, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Doctor of Philology, Professor, Leading Researcher of the Institute of Art History, Folklore and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Serhiy Potapenko, Doctor of Philology, Professor of the Department of English Philology and Philosophy of Language, National Linguistic University, Kyiv, Ukraine.

Maciej Rak, Doctor of Philology, habilitated, professor at the Institute of Slavic Studies, Jagiellonian University, Krakow, Republic of Poland.

Dorota Kristina Rembiszewska, Doctor of Philology, Professor, Polish Academy of Sciences, Warsaw, Republic of Poland.

Ivan Sabadosh, Doctor of Philology, Professor of the Ukrainian Language Department, Uzhhorod National University, Ukraine.

Halyna Shumytska, Doctor of Philology, Professor of the Department of Sociology and Social Work, Uzhhorod National University, Ukraine.

Karolina Skvarska, PhD, Head of the Department at the Institute of Slavonic Studies of the Czech Academy of Sciences, Prague, Czech Republic.

Dmytro Isolin, Doctor of Philology, Professor of the Department of English Philology, Ostroh Academy National University, Ukraine; Martin Luther University, Associate Professor, Leipzig, Germany.

Serhiy Sharov, Candidate of Pedagogy, Head of the Department of Computer Sciences, Dmytro Motornyi Tavriya State Agrotechnological University, Melitopol, Ukraine.

Zelka Fink-Arsovski, Doctor of Philology, Professor at the University of Zagreb, Zagreb, Republic of Croatia.

Miroslav Yankovyak, PhD, Researcher at the Institute of Slavonic Studies of the Czech Academy of Sciences, Prague, Czech Republic.

Veronika Banyoi, Candidate of Philology, Associate Professor of the Ukrainian Language Department, Uzhhorod National University, Ukraine.

Olesya Kharkivska, Candidate of Philology, Associate Professor of the Ukrainian Language Department, Deputy Dean of the Philological Faculty of Uzhhorod National University, Ukraine.

Olha Pyskach, Candidate of Philology, Associate Professor of the Ukrainian Language Department, Uzhhorod National University, Ukraine.

Oksana Kuzma, Candidate of Philology, Associate Professor, Head of the Ukrainian Literature Department, Uzhhorod National University, Ukraine.

Oksana Tykhovska, Doctor of Philology, Professor of the Department of Ukrainian Literature, Uzhhorod National University, Ukraine.

Olesya Barchan, Candidate of Philology, Associate Professor of the Department of Journalism, Uzhhorod National University, Ukraine.

Natalia Petritsa, Candidate of Philology, Associate Professor, Head of the Department of Slovak Philology, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine.

Eugene Solomin, Candidate of Social Communications, Associate Professor, Head of the Department of Journalism, Uzhhorod National University, Ukraine.

Editor-translator

Oksana Myholynets, Candidate of Philology, Associate Professor of the Department of English Philology, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine.

Included in the Register of Media Entities by Decision No. 2178 of the National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting of 27.06.2024, Minutes No. 19. Identifier R30-04775 was assigned.

«Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Philology» is a professional publication of category «B» in Philology (specialty 035 – Philology) on the basis of the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 886, July 2, 2020. Annex 4. The journal is included in the International scientific and metric base Index Copernicus International (Republic of Poland).

All electronic versions of the articles in the collection are available on the official website edition: <http://visnyk-philology.uzhnu.edu.ua>

Editorial Board Address:

SHEE «Uzhhorod National University», Philological Faculty, 14 Universytetska str., Uzhhorod, 88017
Tel.: +380506645839, +380672841830; e-mail: visnykfak.uzhnu@gmail.com

ISSN: 2663-6840

Date of Registration: 14.11.2018

Recommended by the Scientific Council of the
State Higher Educational Establishment «Uzhhorod National University»
Minutes № 7, 30.06.2025

**Василь Чумак
(1925–2006)**

ПАМ'ЯТЬ

«ПРОМОВЛЯЛА ДО МЕНЕ РІДНА ІСТОРІЯ, БУДИЛА УЯВУ, ТРИВОЖИЛА СУМЛІННЯ...»

До 100-річчя від дня народження Василя ЧУМАКА,
критика, літературознавця, професора кафедри
української літератури

1 червня 2025 року українська спільнота вшановує 100-річчя від дня народження Василя Герасимовича Чумака – постаті, яка стала символом глибокого наукового служіння, гуманістичного осмислення літературного процесу, духовної витривалості й відданості українському слову.

Народжений 1925 року в селі Свинарки на Черкащині (нині – Талалаївка), Василь Чумак рано пізнав суворість життя. Юнацькі роки були позначені випробуваннями війни: каторжні роботи в Німеччині, табори в Дуйсбурзі, голод, приниження, близькість смерті. Проте сила духу і внутрішній покликання до знання дали змогу не лише вижити, а й повернутись до життя – усвідомленого, сповненого смислів.

Після війни – навчання в Уманському учительському інституті, а далі – філологічний факультет щойно відкритого Ужгородського державного університету. Перший випуск філологів 1951 року вписав нову сторінку в історію не лише освітнього закладу, але й наукової думки Закарпаття. Серед них – і Василь Чумак.

Його науковий шлях – приклад повільного, глибокого проростання у велику справу, без поспі-

ху, але з великою любов'ю. Від журналіста (газети «Молодь Закарпаття», «Закарпатська правда») – до доктора наук, професора кафедри української літератури УжНУ, від літературного працівника – до одного з найвпливовіших вітчизняних літературознавців.

Його дослідницьке поле охоплює український історичний роман, який він осмислював не лише як жанрову структуру, а як модель пам'яті, образ духовного опору, діалог поколінь через літературу. У працях «Минуле – очима сучасника» (1980), «Далеч віків прозираючи...» (1985), у численних наукових статтях, Чумак глибоко аналізує твори С. Скляренка, П. Панча, П. Загребельного, Р. Іваничука, В. Шевчука, Ю. Мушкетика та інших авторів, які художньо моделювали історичні злами національного буття. У його дослідженнях поєднується критичний аналіз із чуттям історика, здатного побачити правду – і художню, і фактичну – крізь призму морального досвіду.

Не менш важливою є його праця на ниві популяризації закарпатоукраїнської літератури. Василь Чумак став одним із перших, хто вперто й глибоко писав про творчість місцевих письменників не як про «регіональний додаток», а як про

повноцінне явище національної літератури. Його критичні огляди творів Петра Угларенка, Михайла Томчанія, Василя Ладижця, Юрія Шипа, Юрія Боршоша-Кум'ятського, Петра Цибульського й інших стали важливою частиною крайового літературно-критичного дискурсу. Завдяки публікаціям у всеукраїнських виданнях («Дніпро», «Вітчизна», «Жовтень») він відкривав Закарпаття для загальнонаціонального читача.

Понад 400 наукових і публіцистичних текстів, редаговані та ре-

Василь Чумак на кафедрі української літератури з колегами М. Лакізою, В. Барчан та П. Потушняком

цензовані видання, газетні статті, педагогічні розвідки – це не лише цифри, це свідчення його служіння літературі як формі життя. Василь Чумак не сприймав літературу як об'єкт аналізу – він жив у ній і через неї.

Важливим акордом його творчого шляху став художньо-документальний роман «Далекі дзвони печалі» (1999), у якому переплітається особисте й національне, пам'ять і досвід. Це не просто твір – це свідчення пережитого, інтелектуальна сповідь людини, яка бачила обличчя історії зблизка і не втратила в ній гідності.

Не можна не згадати й педагогічний талант Василя Герасимовича. Майже сорок років він був викладачем, наставником, популяризатором українського письменства. Його лекції, спецкурси, наукові семінари – це завжди були зустрічі з живою думкою, з автором, який не тільки знає літературу, але й глибоко занурюється в її проблематику. Він був вчителем для багатьох поколінь студентів, магістрантів, учителів області. У його ставленні до слова, до студентів, до колег завжди відчувалася сила справжнього наставника – вимогливого, але справедливого, уважного, глибоко незалежного.

Окрема сторінка життя професора Василя Герасимовича Чумака – це його громадська активність і просвітницька праця, яка гармонійно доповнювала його наукову та педагогічну діяльність. Понад десять років він редагував газету «Ужгородський університет», формуючи її не лише як інформаційне видання, а й інтелектуальну та культурну платформу для академічної спільноти. Його редакторський стиль вирізнявся точністю, уважністю до слова та тонким відчуттям етичного тону публікації. Поза межами університету В.Г. Чумак залишався активним учасником культурного життя Закарпаття: виступав з лекціями перед громадськістю, популяризував українську літературу на радіо та телебаченні, долучався до наукових конференцій, літературних вечорів, був постійно присутнім у культурному житті краю. У ньому поєднувалися вчений і промовець, дослідник і просвітник, що робило його постать по-

мітною не лише в академічному, а й у суспільному просторі. Його слово, незалежно від формату, завжди було точним, переконливим і глибоко вкоріненим у любов до рідної літератури.

У 100-літній ювілей від дня народження Василя Герасимовича Чумака ми згадуємо не лише науковця, публіциста, професора кафедри української літератури Ужгородського університету – ми згадуємо свідка і творця часу, людину, яка пережила втрати, несправедливість, повнірвання – і не перетворила це на гнів чи зневіру, а переплавила в слово, у розмисел, у витончену інтелектуальну присутність у літературі.

Пам'ять про нього живе не лише в текстах, а в серцях учнів, колег, усіх, хто знав професора Василя Чумака. І вона – не про минуле, а про те світло, яке залишає після себе людина, що вміла не просто бачити, а – *прозирати далеч віків* через людську гідність і українське слово, національну історію.

Професор Василь Чумак читає лекцію студентам-філологам (1980-і роки)

© Кузьма О., 2025

Оксана Кузьма – кандидат філологічних наук, доцент, завідувачка кафедри української літератури Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; oksana.kuzma@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-1590-1624>

Oksana Kuzma – Candidate of Philology, Associate Professor, Head of the Ukrainian Literature Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; oksana.kuzma@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-1590-1624>